

ARAŞTIRMA MAKALESİ / RESEARCH

**EROS VE PSYCHE MİTİNİN SANATTA TEMSİLİ: PSİKOLOJİK KURAMLAR
PERSPEKTİFİNDEN DİSİPLİNLERARASI BİR İNCELEME**

**THE REPRESENTATION OF THE EROS AND PSYCHE MYTH IN ART: AN
INTERDISCIPLINARY ANALYSIS FROM THE PERSPECTIVE OF
PSYCHOLOGICAL THEORIES**

Doç. Tuba BATU¹
Ash BAŞ²

ÖZ

Bu çalışma, Eros–Psyche mitinin sanat tarihindeki temsillerini, Sternberg’in Üçgen Aşk Kuramı, Sosyal Kimlik ve Sosyal Karşılaştırma yaklaşımları, merak psikolojisi ve Freud’un Eros/Thanatos çerçevesiyle birlikte okuyarak; aşk, merak, kıskançlık ve ölümsüzlük temalarının sanatsal imgeler aracılığıyla nasıl kurulduğunu incelemektedir. 1517–1908 arasında üretilmiş 23 eser seçilmiş; bu eserler “aşkın ilk kıvılcımı”, “evlilik ve ruhsal birleşme”, “merak–ihamet–kayıp–arayış”, “ölümsüzlük ve ruhun yüceltilmesi” ve “genel aşk/sarılma/tutku” temaları altında ikonografik, biçimsel ve psikolojik/sosyal kimlik analizleriyle değerlendirilmiştir. Bulgular, özellikle Rokoko–Neoklasik ekseninde evlilik/ruhsal birleşme ve ölümsüzlük ikonografisinin belirginleştiğini; merak ve sınır ihlali sahnelerinin bilgi arayışı–güven dengesi ile gruplar arası geçiş/aidiyet gerilimini görünür kıldığını; kıskançlık ve haset anlatılarının ise sosyal karşılaştırma dinamikleriyle eşleştiğini göstermektedir. Dönem estetikleri imgelerin psikolojik tonunu dönüştürür: Barok dramatik gerilim ve kırılganlığı, Neoklasik ölçülülük ve karşılıklılığı, 19. yüzyıl sonu–20. yüzyıl başı yorumları ise içsel dönüşüm ve bireyselleşmeyi öne çıkarır. Sonuçta Eros–Psyche temsilleri, aşkı yalnızca romantik bir duygu değil, sınavlarla olgunlaşan bir kimlik dönüşümü ve toplumsal kabul süreci olarak kurar; sınavların ardından gelen ruhsal bütünleşme/ölümsüzlük motifi, aşkın yaratıcı (Eros) gücünü sanatsal ve psikolojik düzeyde doğrular.

Anahtar Kelimeler: Disiplinlerarası, Sanat, Mitoloji, Resim, Eros ve Psyche

Jel Kodları: Z11 – Cultural Economics: Art, Culture, Cultural Economy, A12 – Relation of Economics to Other Disciplines, Z13 – Economic Sociology; Social and Economic Stratification

ABSTRACT

This study examines the representations of the Eros–Psyche myth in art history through a psychological lens—integrating Sternberg’s Triangular Theory of Love, Social Identity and Social Comparison theories, curiosity research, and Freud’s Eros/Thanatos framework—to trace how love, curiosity, jealousy, and immortality are constructed through visual imagery. A corpus of 23 works dating from 1517 to 1908 is analyzed across five thematic clusters: “the first spark of love,” “marriage and spiritual union,” “curiosity–betrayal–loss–quest,” “immortality and the exaltation of the soul,” and “general love/embrace/passion,” using combined iconographic, formal, and psychological/social-identity methods. Findings indicate a concentration in the Rococo–Neoclassical axis where marriage/spiritual union and immortality iconographies become prominent; scenes of curiosity and boundary transgression visualize the tension between epistemic desire and trust, as well as intergroup transition/belonging; and narratives of jealousy align with social comparison dynamics. Period aesthetics modulate the psychological tenor of images: the Baroque foregrounds dramatic tension and fragility, the Neoclassical emphasizes measure and reciprocity, while late-19th/early-20th-century readings highlight inner transformation and individuation. Overall, Eros–Psyche representations construct love not merely as romance but as a trial-laden

¹ Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi/Çan Meslek Yüksekokulu/El Sanatları Bölümü, ORCID:0000-0003-0951-6620, krkmztb@gmail.com

² Yüksek Lisans Öğrencisi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Kadın ve Aile Çalışmaları Anabilim Dalı, ORCID: 0009-0001-7250-8343, aslibas13@gmail.com

process of identity transformation and social acceptance; the culminating motif of spiritual integration/immortality substantiates love's creative (Eros) force at both artistic and psychological levels.

Keywords: Interdisciplinary, Art, Mythology, Painting, Eros and Psyche

Jel Codes: Z11 – Cultural Economics: Art, Culture, Cultural Economy, A12 – Relation of Economics to Other Disciplines, Z13 – Economic Sociology; Social and Economic Stratification

GİRİŞ

Aşk, insanlık tarihi boyunca evrensel bir tema olarak sanatın, edebiyatın ve psikolojik düşüncenin merkezinde yer almıştır. Bu güçlü duygunun doğasına dair mitolojik anlatılar, bireysel ve kültürel kimliklerin inşasında belirleyici rol oynamış, sanat eserlerine derinlik ve anlam katmıştır. Eros ve Psyche miti, aşkın, ruhsal dönüşümün ve bireysel gelişimin simgesi olarak, sanat tarihinde farklı dönemlerde çeşitli estetik formlarda yeniden yorumlanmıştır. Bu çalışma, Eros ve Psyche anlatısının sanat eserlerindeki betimlemelerini psikoloji kuramları çerçevesinde analiz etmeyi amaçlamakta; aşk, merak, kıskançlık ve ölümsüzlük temalarının sanat ve psikoloji disiplinleri arasındaki kesişim noktalarını irdelemektedir.

Türk Dil Kurumu, aşkı “bir kimse veya bir şeye karşı duyulan çok kuvvetli sevgi ve bağlılık duygusu” (TDK, 2022) olarak tanımlasa da bu tanım aşkın çok katmanlı doğasını açıklamada yetersiz kalmaktadır. Psikoloji disiplini, aşkın yapısını açıklamaya yönelik çeşitli kuramlar geliştirilmiştir. Bunlar arasında en yaygın kabul gören modellerden biri, Sternberg’in Aşk Üçgeni Teorisi’dir. Aşk konusunda çok sayıda çalışma yapan Robert J. Sternberg (1986), “Üçgen Aşk Kuramı”nı (Triangular Theory of Love) önermiştir. Onun kuramının üç bileşeni vardır: yakınlık (intimacy), tutku (passion) ve karar/bağlılık (decision/commitment). Sternberg, bu üç bileşen temelinde yaptığı sınıflamada yedi farklı aşk stili tanımlamıştır: hoşlanma, delicesine aşk, boş aşk, romantik aşk, arkadaşça aşk, budalaca aşk ve mükemmel aşk (akt. Ercan, 2016). Aşk, kimi zaman bu öğelerden yalnızca birini içerirken, tüm bileşenleri bir arada barındıran aşk biçimleri daha dengeli ve uzun soluklu ilişkilerin temelini oluşturur.

Duyguların ifade edilme biçimi, büyük ölçüde bireyin ait olduğu kültürel yapı tarafından şekillendirilir. Kültür, duyguların adlandırılmasını ve yönlendirilmesini sağlar; böylece bireyler toplumsal normlar çerçevesinde duygusal deneyimlerini yapılandırır. Bu kültürel çerçevenin etkisi, yalnızca farklı toplumlar arasında değil, aynı toplum içindeki kuşaklar arasında da görülebilmektedir. Nitekim Uştuk’un (2016:67) üç farklı kuşak üzerinden gerçekleştirdiği çalışmada, aşk algısının kuşaklar arasında farklılaştığı ortaya konmuştur. Buna göre, 14–18 yaş arası bireyler ergenliğin etkisiyle “tutkulu aşk” örüntüsüne yönelirken, 18–25 yaş aralığındaki bireyler yakınlık ihtiyacının etkisiyle “romantik aşk” örüntüsünü tercih etmektedir. 40 yaş üstü bireyler ise yaşam deneyimlerinin ve sorumluluklarının etkisiyle “şefkatli aşk” örüntüsünü benimsemektedir.

Aşk ile ölüm arasındaki karşıtlık ve bütünlük ise hem felsefi hem de psikolojik düşüncenin merkezinde yer alır. Sigmund Freud, yaşam ve ölüm dürtülerini sırasıyla Eros ve Thanatos kavramlarıyla açıklamış; bireyin yaratıcı ve yıkıcı yönleri arasındaki dinamik dengeyi bu iki dürtü üzerinden kavramsallaştırmıştır (Wiszniowska-Majchrzyk, 2012). Eros, bireyin yaşamı sürdürme, gelişme ve bağ kurma eğilimini simgelerken Thanatos, saldırganlık, kendine zarar verme ve yok olma dürtüsüyle ilişkilendirilir. Bu kavramsallaştırma sanat eserlerinde Eros (yaratıcı) ve Thanatos (yıkıcı) temalarının birlikteliğine zemin oluşturur. Aşkın bireysel ve kolektif anlatıları, psikolojik süreçler kadar mitolojik imgelerle de sanat eserlerinde görünür kılınmıştır. Bu nedenle, mitolojinin sanat tarihindeki etkisini irdelemek, Eros ve Psyche anlatısının sanatsal temsillerini daha derinlemesine kavrayabilmek için elzemdir.

1. Mitolojinin Sanat Tarihindeki Rolü

Mitoloji, insanlığın en eski anlatı biçimlerinden biri olarak; doğa olayları, insan ilişkileri ve kültürel dönüşümler gibi olguları anlamlandırma ihtiyacından doğmuştur. Antik toplumlar, gökyüzü, yeryüzü, rüzgâr, güneş ve deniz gibi doğa unsurlarını insanüstü güçlerle ilişkilendirerek bu varlıklara tanrısal anlamlar yüklemiştir (Başar vd., 2021: 3349). Örneğin, Yunan mitolojisinde yaratılış hikâyesi her şeyin yokluk ve kaosa (Khaos) başladığını, ardından Gaia (Toprak Ana) ve Uranos'un (Gökyüzü Tanrısı) ortaya çıktığını anlatır. Bu mitolojik silsilede tanrılar arasındaki güç mücadelesi, özellikle Kronos'un babası Uranos'u tahttan indirerek iktidarı ele geçirmesiyle belirginleşir. Bu anlatı, yalnızca ilahi kökenli bir tarih değil, aynı zamanda insan doğasına içkin çatışma, iktidar, korku ve kader gibi temaların sembolik temsildir (Duman, 2017: 33).

Venus'ün (Afrodit) deniz köpüğünden doğuşu gibi sahneler, sanat tarihinde estetik ideallerin ve doğanın zarafetiyle bütünleşen güzellik anlayışının temsili haline gelmiştir. Venus'ün doğuşu sahnesi hem doğanın yaratıcı enerjisini hem de güzellik kavramının kültürel kodlarla nasıl biçimlendiğini sanat aracılığıyla görünür kılarak, mitolojinin estetik değer üretimindeki rolünü ortaya koymaktadır. Venus'ün doğumu, baharın gelişiyi ilişkilendirilen metaforik bir anlatı olarak hem görsel estetik hem de mitolojik anlam derinliği sunar (Tosun, 2021). Yunan mitolojisinde tanrılar yalnızca doğaüstü varlıklar değil, aynı zamanda insan davranışlarının ve içsel çatışmaların sembolüdür. Bu mitolojik yapı; aşk, ölüm, kahramanlık, kıskançlık gibi evrensel temaları, tanrılar aracılığıyla alegorik biçimde sunar. Mitolojik anlatılar bu yönüyle insan ruhunun derinliklerine işaret eder.

Sanat tarihi boyunca mitoloji, özellikle Rönesans, Barok ve Neoklasik dönemlerde sanatçılar için önemli bir ilham kaynağı olmuştur. Mitolojik figürler, dönemin estetik anlayışına uygun biçimde idealize edilerek yeniden yorumlanmıştır. Özellikle Rubens, Van Dyck ve Rembrandt gibi sanatçılar, Yunan mitolojisindeki figürleri dramatik ve duygusal bir biçimde resimlerine taşımışlardır (Oskay, 2019). Mitoloji kültür, sembolizm ve sanatın kesişiminde işleyen bir yapıdır denilebilir. Tanrıların kişileştirilmiş anlatıları; dağ, deniz, gökyüzü gibi doğa unsurlarıyla bütünleşerek, insanın doğa karşısındaki varoluşsal konumunu sorgulamasına olanak tanır. Örneğin, Talos'un kıskançlık nedeniyle Akropolis'ten atılması ve tanrıça Athena tarafından bir keklige dönüştürülmesi, yalnızca bir dönüşüm anlatısı değil, aynı zamanda kıskançlığın ve korumanın mitolojik simgesidir (Çelik, 2022). Bu tür dönüşüm anlatıları, sanat tarihinde kıskançlık ve koruma temalarının simgesel tasvirlerine zemin hazırlamış, sanatçılar tarafından alegorik kompozisyonlarda sıklıkla işlenmiştir.

2. Eros ve Psyche Miti

Eros ve Psyche miti de yalnızca bir aşk hikâyesi olarak değil, aynı zamanda aşkın, dönüşümün ve ruhsal bütünlüğün temsili olarak sanatta yer bulmuştur. Bu mitin farklı dönemlerdeki sanatsal temsilleri, yalnızca estetik değerleri değil, aynı zamanda toplumsal ve psikolojik yansımaları da içerir. Efsanenin katmanlı yapısını ve aşk ile ruh arasındaki simbiyotik ilişkiyi daha iyi kavrayabilmek için, öncelikle Eros ve Psyche'nin mitolojik serüvenine yakından bakmak gerekir. Eros, tutkunun ve aşkın tanrısı olarak bilinir. Platon, Eros'u insanın kendini gerçekleştirme ve daha iyisini yaratma isteği olarak tanımlar (Gürel ve Muter, 2007). Psyche ise Yunanca ruh anlamına gelir ve insan ruhunun ölümsüzlüğe ulaşmasını temsil eder (Antonakou ve Triarhou, 2017). Eros'un Kaos'tan doğduğu ve insanların tutkuyla akıllarının başlarından gitmesine sebep olduğu söylenir. Genelde kanatlı bir çocuk bazen de kanatlı bir genç adam olarak resmedilir (Başaran, Meral 2023:124). İlk tanrılardan beri var olan Eros bazı kaynaklara göre Afrodit'in oğlu olarak nitelendirilmiştir. Eros insanlara güçlü bir aşk ve acı vermektedir. Oklarıyla insanları yaralayan hali zamanla küçük haylaz çocuk olarak resmedilmesine sebep olmuştur. Roma'da Amor, Latince'de Cupido- Cupid adlarıyla da anılmaktadır (Erhat 1996:338). Eros, Olimpos tanrılarından olmamasına rağmen, kaostan beri var olduğu söylenir. Annesi Aphrodite'ten dolayı aşk ile yaratma ve yaratılma gücü bahsedilmiştir. Platon, Eros'u tanrıların en saygı değeri ve yücesi olarak nitelemiştir. İnsanların içindeki üreme, kendini gerçekleştirme ve bir sonraki nesli daha iyiye daha güzele

ulaştırma çabasını Eros'a bağlamıştır. Ona göre sevgi, aşk insanlar için en büyük nimet kaynağıdır. Freud'un yaşam dürtüsüne de Eros denilmektedir. Libido olarak adlandırılan yaşam içgüdüğü olarak da bilinir. Karşılıksız Aşk Sendromu ve Clerambault sendromu da Eros'a dayandırılmaktadır (Gürel ve Mutur, 2007). Eros, oklarıyla sadece insanları değil tanrıları bile aşık etmektedir. Aşık olmak aklın ve iradenin geri plana atılmasına sebep olduğu düşüncesiyle aşk büyük bir güç olarak kabul edilir. Sanat içerisinde bu kavram kimi zaman edebiyatta, kimi zaman tiyatrodan sıklıkla kullanılır (Turgut, 2022). Bu bağlamda, aşkın insan iradesi üzerindeki dönüştürücü ve zaman zaman yıkıcı etkisi, sanat eserlerinde Eros figürü aracılığıyla dramatize edilmiştir.

Ölümlü bir kadın olan Psyche, Zeus tarafından ölümden döndürülerek Tanrı mertebesine çıkmış, ölümsüz olmuştur. Kelebek kanatları ile temsil edilen Psyche aynı zamanda ölümden sonra ruhun özgürce hareketini ve başkalaşımı ifade eder. Psyche resmi yunanca da 'ruh'u ifade etmektedir. Kelebek imgesi, tırtılın ölüm kabuğunu kırarak yeni ve daha güçlü bir varlık olmasıyla başkalaşım sembolü haline gelmiştir (Antonakou, Triarhou 2017:177). Ruhun bedeni terk ederken ağızdan çıkan son soluk şeklinde tarifleri de bulunmaktadır (Dürüşken 2013: 76). Bu başkalaşım, insan ruhunun ölümlü sınırları aşarak ilahi bir bütünlüğe erişim arzusunun mitolojik bir yansımasıdır. Güzelliği dolayısıyla Aphrodite'in gazabına uğrayan Psyche, Miletos Kralının üç kızından, en küçük ve en güzeldir. Aphrodite, Psyche'yi oklarıyla vurması için oğlu Eros'a gider. Eros bu isteğini yerine getirecekken Psyche'nin güzelliğine âşık olur, kızı kendi sarayına götürür. Sadece geceleri ona eşlik edip asla yüzünü göstermez. Merakına yenik düşen Psyche bir gece sevgilisinin yüzünü görmek için mum yakar ve Eros'un güzelliğine hayran kalır. Mumun yağı Eros'un omzuna damlayınca Eros uyanır ve Psyche'yi terk eder (Erhat, 1996). Psyche'nin merakı, aşkın getirdiği mutluluğun yanında bilgiye ve gerçeğe ulaşma arzusunun da bir bedeli olduğunu gösterir; bu da mitin psikolojik katmanlarından biridir.

Azra Erhat, Mavi Anadolu kitabında, Eros ve Psyche'nin aşkını Milet hikayesinde anlatır. Milet Kralı'nın üçüncü ve en güzel kızının güzelliği şehrin sınırlarını aşarak tüm kıtaya yayılır. Güzelliği için insanlar uzak diyarlardan onu görmeye gelirler. Zaman içerisinde Güzellik Tanrıçasının tapınakları boş kalmaya, insanlar ona kurban sunmamaya başlar. Bir ölümlüye tanrı gibi davranılmasına çok sinirlenen Aphrodite, Psyche'ye haddini bildirmek için oğlu Eros'u çağırır ve Psyche'yi çok çirkin, bir kralın kızına yakışmayan bir adama aşık etmesini ister. Oğlu Eros ise kocaman kanatları olan tanrıların en genç ve en yakışıklısıdır. İnsanların ve tanrıların kalplerinde attığı aşk oklarıyla yara bırakır. Bu yanı sıra da en insafsızdır. Sevgi okları saplandığında gittikçe büyüyen aşk yaraları açılır. Güzellik Tanrıçasına rakip olan Psyche'a ise uygun bir eş bulamayan babası Apollon Tapınağına giderek, kızının kaderini sorar. Tanrıların kızı için seçtikleri kocanın bir ejder olduğunu, kızını kayalığa götürmesini ejderin onu alacağını öğrenir. Bu haber tüm Milet'i yasa boğar. Belirlenen gün geldiğinde halk cenaze alayı gibi Psyche'i kayalıklarda uğurlar. Bir rüzgâr Psyche'yi alır ve başka bir diyara götürür. Güzeli bir saraya gelen Psyche'a Sarayın gövdesiz hizmetçileri, sadece sesler hizmet eder. Gece olduğunda ise kanatlı bir varlık koynuna girer. Kocasını olduğunu düşündüğü varlığı Psyche görmez, sadece karanlıkta yanında olur. Günler sonra Psyche'in kardeşleri onu aramaya başlarlar. Kardeşlerini görmek isteğini ısrarlardan sonra kabul eden Eros, kız kardeşlerinin öğütlerini dinlememesi konusunda onu uyarır. Eğer yüzümü görürsen bütün mutluluğumuz yok olur ve beni bir daha göremezsin der. Kardeşlerin ziyaretinden sonra merakına yenik düşen Psyche bir gece eşi olan yanındaki adamın yüzünü görmek için bir kandil yakar. Yüzünü görmek için kandili yakınlıktırdığı sırada kandilden damlayan yağ ile uyanan Eros, annesinin lanetini söyler ve kendisini görmeden sevmeyen Psyche'ı terk eder. Eros gidince yaşadıkları yer de yok olur. Psyche her yerde Eros'u aramaya başlar. Bu arada Eros'da aşkın ızdırabıyla tutuşur. İnsanlar ve tanrılar yeryüzünden çekilen tutkunun hasretini hissederler. Ne olup bittiğini öğrenen Aphrodite ise Eros'a çok kızar. Psyche'yi kendisi kovalamaya başlar. Hiçbir tapınaktan cevap alamayan Psyche çareyi onları lanetleyen Aphrodite'e gitmekte bulur. Aphrodite Psyche'a birinden zorlu üç görev verir. Psyche çeşitli varlıkların desteğiyle iki görevini tamamlar. En son yer altı dünyasından dönerken Aphrodite'e vermesi gereken kutuyu açar ve yere yıkılarak derin bir uykuya dalar. Yine merakına kurban giden Psyche'ı Eros bulur ve Tanrılardan onu bir ölümsüz yapmasını diler. Sonunda dileği yerine gelen Eros,

Psyche'ı alır ve gökyüzüne yükselirler. O günden sonra Eros ve Psyche birbirinden hiç ayrılmazlar (Erhat,1969).

Eros ve Psyche'in hikayesinde kıskançlık, gizem, kuşku, esaret ve ölümsüzlük kavramlarını görebiliriz. Aphrodit bir ölümlünün güzelliğini ve kendisini ihmal edenlerin sevgisini kıskanmıştır. Sihirli bir mekânda olmaları ve eşinin hiç yüzünü görmemesi gizemi, bunun sonucunda da kocasını hiç görmeyen kadının onun bir canavar olup olmadığına dair kuşkuyu anlatır. Güzel bir yerde bile olsa çizilen sınırlar, saraydan çıkmaması esareti anlatır. Eros'u kaybettikten sonra diyar diyar keder içinde onu aramıştır. En sonunda da Eros'un Psyche'ye ölümsüzlük verilmesi için çabalaması, göğe yükselmeleri ölümsüzlüklerini anlatır. Zamanla Eros'un Tanrısal görevlerini yerine getirmemesi, fani gibi yaşaması insanlaşması ve Psyche'nin ölümsüz olması, ölümsüzlük ve faniliği birleştiren, zıtlıklar üzerine kurulu bir hikâye örneğidir (Demir ve Kayabaşı, 2016). Böylece, aşk yalnızca ilahi bir lütuf değil, aynı zamanda insanın zaafı, arzuları ve dönüşüm ihtiyacıyla da iç içe geçmiş bir deneyim olarak betimlenir.

3. Mitolojik Anlatıların Sosyal Kuramlar Üzerinden Değerlendirilmesi

Mitolojik anlatıların yalnızca bireysel duyguları değil, sosyal kimlik oluşumu ve bireyin kendisini toplumsal yapılar içinde konumlandırması gibi daha geniş psikolojik süreçleri de yansıttığı görülmektedir. Bu bağlamda, Eros ve Psyche anlatısı, *Sosyal Kimlik Kuramı* ve *Sosyal Karşılaştırma Kuramı* perspektifinden değerlendirildiğinde, bireysel kimlik, kıskançlık ve aidiyet temalarının daha derinlemesine anlaşılmasına imkân sunmaktadır. Sosyal kimlik kuramı, 1970 li yıllarda sosyal psikolog Henri Tajfel ve John Turner tarafından geliştirilen, insanların grup içerisinde var olduğunu belirten bir kuramdır. (Mete, 2023: 472) Kuram insanların kendi sosyal kimliklerini ait oldukları gruplara göre değerlendirdiklerini, sosyal statüsüne göre özdeşleştirdiklerini ifade eder. Mevcut grupları iç grup olarak değerlendirilirken, gruplarından memnun olmadıkları zamanda olumsuz duygulanım yaşayabilir ve yeni grup arayışında bulunabilirler. Sosyal kimlikleri yeterli bir gelişim göstermeyebilir. İnsanlar kendi gruplarının diğer gruplardan üstün olduğunu düşünebilir ve grubunu yüceltmek için çaba gösterebilir. Bazen başka bir grup kendi iç grubundan belirgin düzeyde üstünse bireyin olumlu kimlik gelişimi zarar görebilir, ya yeni bir gruba dahil olmak için çaba sarf eder ya da kendi grubunun algısını değiştirmeye çalışabilir (Narcıkara, 2018). Sosyal kimlik kuramında sosyal sınıflandırma, sosyal karşılaştırma, iç grup kayırmacılığı temel varsayımlar bulunmaktadır. Festinger' in sosyal karşılaştırma kuramına göre insanlarda bir güdü olarak kendilerini başka insanların beceri ve görüşlerini karşılaştırma mevcuttur. Buna göre kendi fikirlerini, fiziksel becerilerini diğer kişilerle karşılaştırır ve doğruluğunu değerlendirir. Bireylerin cinsiyeti, ekonomik durumu, meslekleri ve ırkları gibi toplumda çeşitli kıyaslama unsurları bulunmaktadır (Demirtaş, 2003). Sosyal karşılaştırma kuramına göre kıskançlıkta sahip olduğumuz bir değeri, kaybetmekten korkma mevcuttur. Başka bir kişiyle olan ilişkide, karşı tarafın bireye hissettiği duyguların kaybı bireyi etkilemektedir. Fakat haset hissinde karşılaştırma yapılan kişinin bireyden üstün olması söz konusudur. Bu yönüyle de haset, yukarı yönlü karşılaştırma barındırır. Özellikle karşılaştırma yapılan kişinin bireyden üstün özelliğini hak etmediği düşünülüyorsa haset hissi yanında öfkeyi ve aşağılamayı da getirir (Tuna, 2018). Sosyal karşılaştırma kuramına göre Psyche bir insan olarak tanrı statüsündeki Aprodite'e göre daha alt konumdadır. Buna rağmen güzelliğinin dillere destan olması ve insanların Aphrodite'e tapınmayı bırakmaları kıskançlık duygusunu tetiklemiştir. Güzellik Aphrodite'indir ve insanların sevgisini, ilgisini kaybetmek kıskançlığı doğurmuştur. Bir insanın güzellikte bir tanrıyı geride bırakması, insana tanrı gibi adaklar sunulması Aphrodite'i hasede sürüklemiştir. Hikayenin ilerleyen kısımlarında Aphrodite in Psyche'ı cezalandırma isteği ve insan oluşunu aşağılaması hasedin göstergelerinden olabilir. Azra Erhat Mavi Anadolu kitabında Can ve Sevgi'nin hikayesini anlatırken kız kardeşlerinin Psyche'ın evinden döndüklerinde, Psyche'ı kıskandıklarından ve ne yapıp edip onun mutluluğunu bozmayı kafalarına koyduklarından bahseder. Hikayeyi bu yönüyle değerlendirdiğimizde Psyche'ın kız kardeşlerinin onu uzun bir süre merak ettikten sonra gayet mutlu bir hayat sürdüğünü gördüklerinde hasede kapıldıkları söylenebilir. Böylece, Eros ve

Psyche anlatısında hem tanrılar arasında hem de insanlar arasında sosyal karşılaştırmanın yarattığı kıskançlık ve haset duyguları, mitolojik yapının duygusal ve toplumsal dinamiklerini belirleyen temel unsurlar haline gelmiştir.

Sosyal karşılaştırma kuramına göre birey kendi grubu içerisindekileri daha olumlu değerlendirme eğilimindedir. Sosyal kimliğimizin geliştiği iç grupla daha fazla özdeşim kurarız (Çoksan vd., 2020). Psyche için beraber büyüdüğü ailenin sözleri, yüzünü bile görmediği fakat tutkuyla sevdiği bir adama göre daha gerçekçi olabilir. Kardeşlerinin sözlerinden sonra şüpheye düşmesi, öteki kişiden ziyade iç grubuna yönelik yanlış davranışının göstergesi olabilir. Eros ve Psyche mitinde iç grup yanlılığına örnek olarak tanrıların kendi gruplarından olan Aphrodite'in bir insana vermiş olduğu cezalara doğrudan karışmaması da örnek olarak verilebilir. Luna McNamara'nın (2023) Eros ve Psyche hikayesinde, tahılları ayırma görevinde tarım tanrısı Demeter'in karınca göndererek yardım ettiği, altın koyunların yünü görevinde de bir nehir perisinin yardım ettiğini anlatır. Psyche, iyi niyeti, dürüstlüğü ve bir tanrıya olan aşkının onu motive etmesi sayesinde sosyal grup açısından daha üst gruba ait olan tanrıların saygısını kazanmaya başlamıştır. En büyük yardımı üçüncü görevin sonunda Yeraltı Dünyasından dönerken Aphrodite'in kendisinden istediği kutuyu açıp hayatını kaybettiğinde (bazı anlatılara göre bayıldığında) Eros'un kendisini kurtarması ve Zeus'a giderek onu tanrı yapmasını istediğinde almıştır. Böylece Psyche, yalnızca bireysel bir aşk arayışının değil, aynı zamanda sosyal kimliğin değişimi ve yeni bir gruba (tanrılar topluluğuna) dahil olmanın mitolojik temsili haline gelmiştir.

Mitosun temel yapısı, Psyche'nin Eros'un gerçek kimliğini bilmeden ona âşık olması, merak duygusunun ilişkilerine zarar vermesi ve sonunda Eros ile birleşerek ölümsüzlüğe ulaşması etrafında şekillenir. Hikâyede kıskançlık, merak, fedakârlık ve ölümsüzlük gibi temalar öne çıkar. Psikolojik açıdan bu anlatı, bireyin değişken yapısının aile ve evlilik gibi sosyal kurumlar içinde nasıl olgunlaştığını gösteren bir süreç olarak yorumlanabilir. Bazı psikolojik yaklaşımlar, bu hikâyeyi özellikle kadının ruhsal gelişiminin alegorik bir temsili olarak ele almıştır. Mit, aynı zamanda bireyin iç dünyasındaki aşk ve ilişkiler üzerine yapılan çözümlemelere temel teşkil etmiş; aşkın kişisel dönüşüm üzerindeki etkisini vurgulayan çalışmalarda önemli bir referans noktası olmuştur. Eros ve Psyche anlatısı, feminist perspektiflerden de incelenmiş ve özellikle kadınlar arası dayanışmanın nasıl rekabet ve kıskançlıkla zedelendiği, bunun yerine heteroseksüel aşkın idealize edildiği bir yapı oluşturduğu tespit edilmiştir. Ayrıca bu tema, kardeşlik kavramının yeniden düşünülmesini ve mitolojik anlatıların psikoloji alanında nasıl araçsallaştırılabileceğini tartışan çalışmalarda da işlenmiştir.

Psikolojide merak yeni bir şeyler öğrenme arzusu, bilgi edinme isteği olarak değerlendirilir. Sosyal açıdan insan çevresini merak eder, sosyal ortamında nasıl bir konumda olduğunu çevresini inceleyerek keşfedebilir. Merak, bireyin çevresine yönelik aidiyet hissini pekiştirir. Birey bir bilgiden mahrum kaldığında ilgisi o bilgiyi elde etmeye yönlendirebilir ve yoksunluk arttıkça kaygı seviyesi de artabilir (Renner, 2006). Merak, insanın gelişimini destekleyen olumlu bir arzu olmakla birlikte olumsuz olarak değerlendirildiği ve olumsuz sonuçlara yol açabileceği de gözlenmektedir. TDK (2022) merak kelimesini, yeni bir şeyler öğrenme arzusu dışında, düşkünlük, heves olarak da tanımlamıştır. Sosyal merak, diğer insanların duygu ve düşünceleriyle ilgilenmeyi de kapsamaktadır. Kişilerin başkalarının düşüncelerini merak etmesi sonucunda sorular sorması, gözlem veya dedikodu yapması, hatta daha ileri gidip başkasının hayatına karışması, başkalarının hayatlarıyla ilgilendiğini gösterebilir (Altan, 2024). Psyche'in kardeşlerinin, Psyche'in evine geldiklerinde sürekli eşine, kaldığı yere, eşinin ona karşı davranışlarına yönelik sorular sormaları sosyal merakı yansıtmaktadır. Psyche bir süre sonra merakına yenik düşmüş ve Eros'un yüzünü görmek istemiştir.

Psyche'in Eros'un yüzünü görüp kaybettikten sonraki hikayesi, ötekine duyulan sevgiyi, kaybetmenin acısını, hayal kırıklığını, sorumluluk alarak devam etmeyi yani bireysel bir gelişimin de temsidir. Eros ve Psyche'in, insanı bireysel gelişim için motive eden 'aşk ve ruh' kavramları temelinde bir mücadele anlatması, bu hikâyeyi diğer mitlerden ayırır (Williams, 2020). Psyche kelime olarak ruh ve kelebek anlamlarına gelmektedir. Psyche'in betimlenen güzelliği hem ruhun hem de ruhun geçirdiği gelişimin

güzelliğidir. Kelebeğin gelişiminde yumurtadan çıkan tırtıl aşaması erken çocukluk dönemi ile ilişkilendirilirken, koza aşaması gizil dönemi ifade eder. Kozadan bütün güzelliğiyle çıkan kelebekse artık dönüşümünü gerçekleştirmiştir. Kelebek metaforu Psyche'in gelişimi açısından da kullanılabilir. Psyche, sevgi ile büyümüş ve sevgi nesnesi haline gelmiştir. Zaman içerisinde sadece nesne olmakla kalmayıp sevgisi için mücadele ederek edilgen konumdan çıkmıştır (Diessner ve Burke, 2011). Aphrodite'in görevlerinden sonra Eros'un Psyche'ı göğe yükseltmesi resmedilmiştir. Kelebek kanatları çıkan Psyche, bir süre sonra tanrılar grubuna dahil olacaktır.

4. Sanatta Eros ve Psyche Betimlemeleri

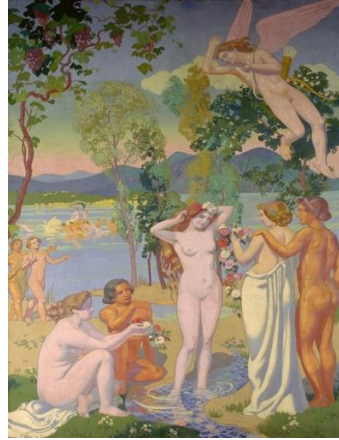
Bu çalışmanın önceki bölümlerinde aşkın çok katmanlı doğası, kültürel bağlamlardaki ifadesi ve bireysel ruhsal gelişimdeki yeri mitoloji ve psikoloji kuramları ekseninde ele alınmıştır. Özellikle Eros ve Psyche miti üzerinden, aşkın bireysel ve kolektif düzeyde nasıl bir dönüşüm mekanizması işlediği tartışılmış, mitolojik anlatıların sanat ve psikoloji disiplinleri arasındaki etkileşimde nasıl merkezi bir rol üstlendiği gösterilmiştir. Bu bağlamda, Eros ve Psyche hikâyesinin sanat tarihindeki görsel temsillerini incelemek, mitin psikolojik katmanlarını sanatsal yorumlar üzerinden yeniden düşünmemize imkân sağlamaktadır. Sanatçılar farklı dönemlerde bu öyküyü, aşkın yaratıcı ve yıkıcı boyutlarını, bireysel kimliğin oluşum süreçlerini ve ruhun dönüşümünü farklı estetik dillerle görünür kılmıştır. Sanatta Eros ve Psyche betimlemelerini analiz etmek, hem aşk ve merak gibi temel temaların sanat yoluyla nasıl ifade bulduğunu hem de Sosyal Karşılaştırma ve Sosyal Kimlik Kuramı perspektiflerinden mitolojik anlatının psikolojik ve toplumsal boyutlarının nasıl yorumlandığını ortaya koymayı amaçlamaktadır.

Psyche ve Eros temalı resimleri konularına göre gruplara ayırdığımızda, sanatçılar ve eserler arasındaki tematik bağlantılar daha net bir şekilde ortaya çıkmaktadır. “Aşkın İlk Kıvılcımı / Eros’un Psyche’ye Aşık Oluşu” başlığında Maurice Denis, Zucchi, Bigot ve Van Dyck gibi sanatçılar, aşkın ilk kıvılcımı ve büyüsunü işleyerek hikâyenin başlangıcına odaklanırlar. “Evlilik ve Birliktelik / Ruhsal Birleşme” temasında Boucher, Schiavone, Hamilton ve Franchetti’nin eserleri, aşkın kutsal ve ruhsal boyutunu vurgulayan birlik sahnelerini yüceltir. “Merak, İhanet, Kayıp, Arayış” grubunda Jordaens, Bigot, Cameron ve Swynnerton gibi sanatçılar, aşkın trajik yanlarını, merak ve kuşkunun açtığı yaraları ve bu süreçte yaşanan duygusal gelgitleri ön plana çıkarır. “Ölümsüzlük ve Ruhun Yüceltilmesi” teması Raphael, Picot ve Jordaens gibi ustaların eserlerinde, aşkın nihai amacının ve ruhsal dönüşümün sembolik anlatımını yansıtır. Son olarak “Genel Aşk, Sarılma ve Tutku Temalı Betimlemeler” başlığı altında Bouguereau, David, West ve Gérard’ın çalışmaları, aşkın hem tensel hem de ruhsal boyutlarını saf ve idealize edilmiş bir estetikle işler.

Bu bölümde sunulacak görsel analizler, önceki kavramsal tartışmalarla bağlantılı olarak, mitolojinin sanat aracılığıyla bireysel ve kültürel kimliklerin nasıl şekillendiğini gösteren örnekler üzerinden derinleştirilecektir.

4.1. Aşkın İlk Kıvılcımı / Eros’un Psyche’ye Aşık Oluşu

Bu gruptaki eserler, aşkın ilk filizlendiği, Eros’un Psyche’ye âşık olduğu ve hikâyenin büyüleyici başlangıcının resmedildiği sahnelerle odaklanırlar. Maurice Denis’in “*The Story of Psyche: 1. Eros is Struck by Psyche’s Beauty*” (1908), Jacopo Zucchi’nin *Amor and Psyche* (1589) ve Anthony van Dyck’in *Cupid and Psyche* (1639) tabloları, aşkın ruhsal başlangıcını ve ilk büyülenme anını izleyiciye aktaran en güçlü örneklerdir. Bu eserlerde psikolojik açıdan bakıldığında, “ilk çekim” ve “bilinç dışı yönelim” temalarının öne çıktığı görülür. Sanatçılar, aşkın masumiyeti, heyecanı ve henüz olgunlaşmamış tutkusunu zarif biçimde işlerken, figürlerin bakışları, duruşları ve sahne atmosferi, izleyiciye aşkın ilk patlamasını hissettirir.

Görsel 1. Maurice Denis, Psyche'nin Hikâyesi: 1. Eros, Psyche'nin Güzelliğinden Etkilenir. (The Story of Psyche: 1. Eros is Struck by Psyche's Beauty), 1908.

Maurice Denis'in 1908 tarihli *The Story of Psyche: 1. Eros, Psyche'nin Güzelliğinden Etkilenir* tablosu (Görsel 1), Eros ve Psyche anlatısını modern dönemin ruhsallık ve bireysellik arayışıyla harmanlayarak, aşkın ilk kıvılcım anını ruhsal bir uyanış olarak sunar. Psikolojik açıdan bu sahne, Eros'un Psyche'nin güzelliği karşısında hissettiği ani çekim ve büyülenmeyi, bilinç dışı duygular ve hayranlık gibi güçlü hislerle ifade eder. Denis'in Nabi'lerin estetik anlayışına uygun sadeleştirilmiş biçimleri, düz renk alanları ve dekoratif üslubu, sahnenin ruhsal özünü öne çıkarır. Figürlerin soyutlaştırılmış yapısı, aşkın birey psikolojisinde yarattığı büyülenme ve kimlik dönüşümünü zamansız bir anlatı düzleminde ifade eder. Eros'un bu çekimi yalnızca bireysel bir etki değil, yeni bir "biz" kimliği kurma sürecinin başlangıcıdır. Freud'un Eros kavramıyla da örtüşen bu an, aşkın yaşam enerjisi ve ruhsal bütünleşme gücünü temsil eder. Denis'in eseri, aşkın fiziksel çekimden ruhsal olgunluğa ve toplumsal kabul edilise kadar uzanan çok katmanlı yapısını modern bir duyarlılıkla yorumlar. Bu sahne, Denis'in Eros ve Psyche'nin aşk hikâyesini kronolojik ve sembolik bir dizide adım adım ele aldığı serinin başlangıcını oluşturur.

Jacopo Zucchi'nin 1589 tarihli *Amor and Psyche* tablosu, Geç Rönesans'ın zarif ve hafif fantastik estetiğiyle aşkın ve ruhun birleşimini büyüleyici bir anlatıya dönüştürür. Zucchi'nin yorumu aşkı yalnızca dünyevi bir deneyim olarak değil, aynı zamanda ruhsal bir arayış ve dönüşüm süreci olarak sunar. Psyche'nin Amor'a yönelen narin bakışı ve figürlerin hafifçe süzülen duruşları, aşkın bedensel arzusun ötesinde ruhsal bir bütünleşmeyi temsil eder. Psyche burada yalnızca bir ölümlü değil, aşk aracılığıyla tanrısal topluluğa kabul edilen bir figürdür; bu dönüşüm, bireysel bir zaferden çok, sosyal bir statü yükselişini temsil eder. Zucchi, zarif ama hafif abartılı anatomik figürler, ritmik akışlı kompozisyon ve yumuşak altın, pembe ve mavi tonlarındaki renk paletiyle, sahneye adeta büyüleyici bir hava kazandırır. Işığın figürler çevresinde aura gibi dolanması, aşkın dönüştürücü ve yüce doğasını vurgular. Böylece Zucchi'nin eseri, aşkı yalnızca romantik bir birleşme değil, aynı zamanda ruhsal bir yükseliş ve toplumsal onaylama süreci olarak sunar.

Maurice Denis'in 1908 tarihli modern yorumu ile Jacopo Zucchi'nin 1589 tarihli Geç Rönesans eseri, aşkın ve ruhun birleşimini iki farklı tarihsel ve estetik perspektiften ele alır. Zucchi'nin tablosu, Geç Rönesans'ın zarif ama teatral anlatımıyla aşkı toplumsal ritüellerle kutsayan ve ruhsal yükselişini vurgulayan bir sahne sunarken, Denis'in modern yorumu, aşkın bireysel psikolojide yarattığı içsel uyanış ve ruhsal dönüşüm sürecine odaklanır. Zucchi, mitolojik anlatıyı zengin renklerle ve fantastik bir atmosferle süsleyerek, aşkı toplumsal kabulün ve tanrısal onayın sembolü olarak sunar. Denis ise sadeleştirilmiş formlar ve soyut bir dil kullanarak, aşkın bireysel büyülenme ve kimlik inşası sürecini ön plana çıkarır. Böylece bu iki eser, aşkın hem toplumsal kimlik boyutunu hem de bireysel ruhsal deneyimini, dönemlerine özgü estetik ve düşünsel çerçevelerle betimler.

Anthony van Dyck'in 1639 tarihli "Cupid and Psyche" tablosu, Barok sanatın duygusal yoğunluk ve teatral anlatım gücüyle Eros ve Psyche mitinin dramatik yönlerini ön plana çıkarır. Van Dyck, figürlerin jestleri, bakışları ve aralarındaki fiziksel yakınlık aracılığıyla, aşkı yalnızca romantik bir tutku değil, ruhu sarsan derin bir deneyim olarak sunar. Psyche'nin Eros'a yönelen hayranlık dolu ve biraz da belirsiz ifadesiyle, aşkın içinde barındırdığı teslimiyet, korku ve hayranlık gibi karmaşık duyguları yansıtır; bireysel gelişimin yalnızca aydınlık yanlarını değil, aşkın doğasındaki kırılganlık ve riskleri de açığa çıkarır. Figürlerin birbirlerine olan fiziksel ve duygusal bağımlılığı, aşkın bireyin kimlik algısında köklü bir dönüşüm başlatan sosyal bir deneyim olduğunu gösterir; Psyche'nin aşk yoluyla kazandığı yeni kimlik, onun sosyal ve ruhsal statüsündeki değişimi ifade eder. Van Dyck, Barok estetiğin karakteristik özelliklerini — yoğun ışık ve gölge kullanımıyla yaratılan dramatik atmosfer (chiaroscuro), güçlü ama abartısız duygusal ifadeler ve canlı bir hareket hissi — başarıyla yansıtır. Yüz ifadelerindeki melankoli ve belirsizlik ise, aşkın yalnızca bir zafer değil, aynı zamanda ruhu sarsan bir sınav ve içsel yolculuk olduğunu etkileyici bir şekilde izleyiciye aktarır.

4.2. Evlilik ve Birliktelik / Ruhsal Birleşme

Bu grup, aşkın doruk noktası olan düğün ve ruhsal birleşme temasını işler ve aşkın yalnızca bireysel bir tutku değil, aynı zamanda kutsal ve toplumsal olarak onaylanmış bir kimlik dönüşümü süreci olduğunu vurgular. François Boucher'nin 1744 tarihli *The Marriage of Cupid and Psyche* tablosu, Raphael'in 1517 tarihli freski, Andrea Schiavone'nin 1550'deki yorumu, Hugh Douglas Hamilton'un 1792'de resmettiği *Cupid and Psyche in the Nuptial Bower*, Palazzo Franchetti'nin fresklerle bezenmiş "Hall of Eros and Psyche" bölümü, Luca Giordano'nun serisinin son sahneleri ve Louis Lagrenée'nin 18. yüzyıl ortası çalışması, bu temanın zengin örnekleridir. Bu eserlerde ortak olan ise, aşkın sadece bireysel bir deneyim olmadığını, aynı zamanda toplumsal ve ruhsal onaylanma sürecine dönüşerek kutsal bir boyuta ulaştığını göstermeleridir. Ruhun aşk yoluyla yüceltilmesi ve kimlik dönüşümünün son aşaması olarak tanrısal topluluğa kabul edilme anlatısı, bu eserlerde estetik ve sembolik bir bütünlük içinde sunulur. Böylece bu grup, aşkı yalnızca romantik bir bağ değil, aynı zamanda toplumsal ve ruhsal bütünleşmenin nihai ifadesi olarak yorumlar.

François Boucher'nin 1744 tarihli "Ruh ve Sevginin Düğünü" tablosu (Görsel 2) ve Raphael'in 1517 tarihli "Aşk Tanrısı ve Ruh'un Düğün Şöleni" freski (Görsel 3), Eros ve Psyche mitinin doruk noktasını, yani aşkın ve bireysel dönüşümün nihai tamamlanışını yücelten eserlerdir. Her iki eserde de Psyche, başlangıçta sadece bir aşk nesnesi iken, sınavlar ve içsel yolculuklar sonucunda olgunlaşmış, ruhsal özgürlüğüne kavuşmuş ve tanrılar topluluğuna kabul edilmiş bir figür olarak resmedilir. Boucher'nin eseri, pastel tonlar ve zarif figürlerle neşeli, hafif bir atmosferde aşkın ve ruhsal uyumun huzurunu şiirsel bir dille yansıtırken; Raphael'in freski, zarif kompozisyonu ve yumuşak geçişleriyle, merak ve kaybın ardından gelen ruhsal huzuru ve göksel uyumu vurgular. Her iki sanatçı da Psyche'nin ölümlü kimliğini geride bırakarak yeni bir topluluğa kabul edilmesini, bireysel ve sosyal kimlik dönüşümünün onaylanması olarak sunar. Bu dönüşüm, aşk yoluyla hem bireysel olgunluğa hem de ölümsüzlüğe ulaşma sürecini temsil eder. Boucher'nin "Ruh ve Sevginin Düğünü" tablosu ve Raphael'in "Olimpos'ta Kabul Edilen Psyche" freski, Eros ve Psyche mitinin zafer ve dönüşüm temasını farklı sanatsal ve duygusal yaklaşımlarla işler. Boucher, neşeli ve hafif pastel tonlar eşliğinde, aşkın getirdiği ruhsal huzuru ve bireyin aşk yolculuğunda ulaştığı olgunluğu zarif bir lirik anlatımla resmederken; Raphael, zarif figür düzenlemesi ve yükselen kompozisyonuyla merak ve kaybın ardından gelen içsel barışı ve kutsal uyumu öne çıkarır. Her iki eserde de Psyche'nin tanrıçalar topluluğuna kabul edilmesi, bireyin sosyal statüsündeki dönüşümü ve ruhsal yükselişi ifade eder. Ancak Boucher, sahneyi daha ziyade pastoral bir coşku ve zarif sevinçle ele alırken, Raphael'in freski daha anıtsal ve göksel bir huzur atmosferi yaratır. Böylece iki eser, aşkın hem kişisel olgunlaşma hem de sosyal kimlik inşası sürecini farklı duygusal tonlarla yücelterek, Eros ve Psyche mitinin zamansız evrenselliğini sanat tarihine taşır.

Görsel 2. François Boucher, *Ruh ve Sevginin Düğünü* (The Wedding of Cupid and Psyche), - 1744. (Musée des Beaux-Arts de Rouen)

Görsel 3. Raphael, *Aşk Tanrısı ve Ruh'un Düğün Şöleni*, fresk, 1517–1518. Villa Farnesina, Roma.

Andrea Schiavone'nin 1550 tarihli "Ruh ve Sevginin Düğünü" tablosu (Görsel 4), Rönesans'tan Maniyerizm'e geçiş döneminin estetik anlayışıyla Eros ve Psyche anlatısını kutsal bir ritüel atmosferine taşır. Sanatçı, aşkın yalnızca bireysel bir tutku değil, toplumsal ve ilahi düzlemde onaylanmış bir birleşme olduğunu vurgulayarak, mitolojik bir olayı adeta kutsal bir evlilik töreni gibi sunar. Psikolojik açıdan bakıldığında, Psyche'nin başlangıçta bireysel merak ve tutkuyla başlayan yolculuğunun, burada ruhsal tamamlanma ve toplumsal meşruiyet aşamasına ulaştığı görülür; artık sadece aşkı bulan değil, aşk yoluyla ruhsal kimliğini ve öz değerini tamamlayan bir figür olarak karşımıza çıkar. Sosyal kimlik kuramı çerçevesinde ise Psyche, bu evlilik töreniyle ölümlü statüsünden sıyrılıp tanrılar topluluğuna kabul edilerek yeni bir sosyal aidiyet ve statü kazanır; bu, bireyin çabasıyla elde ettiği kimlik dönüşümünün sembolü olur. Schiavone'nin eseri, Maniyerizm'in tipik özelliklerini taşır: hafifçe uzatılmış figür formları, akışkan duygusal anlatım, merkezi ritüel düzenlemeler ve hafif fantastik bir atmosfer. Bu estetik seçimler, aşkın dünyevi boyutunu aşarak kozmik ve ruhani bir kutsanmışlık hâline dönüştüğünü zarif bir teatrallikle betimler; böylece sahne, aşkın bireysel sınırları aşan, evrensel ve kutsal bir deneyime dönüştüğü anı büyüleyici bir anlatımla öne çıkarır.

Görsel 4. Andrea Schiavone, Ruh ve Sevginin Düğünü (The Marriage of Cupid and Psyche), 1540, ahşap üzerine yağlıboya, 156.2 x 128.3 cm

Hugh Douglas Hamilton'ın 1792 tarihli "Cupid and Psyche in the Nuptial Bower" tablosu, Eros ve Psyche mitinin aşk yolculuğunda ulaşılan ruhsal ve bedensel bütünlüğü, toplumsal onay ve kutsallık vurgusuyla sahneler. "Nuptial Bower" başlığı, aşkın bireysel bir tutkunun ötesinde, toplumsal ve ruhsal bir tamamlanma anı olduğunu ifade eder. Psikolojik açıdan sahne, merak ve sınavlarla dolu bir yolculuktan sonra bireysel gelişimi ve ruhsal olgunluğu simgeler. Psyche, artık yalnızca sevilen bir figür değil, kendi iradesi ve arzusu doğrultusunda aşkı ve kimliğini dönüştüren aktif bir özneye dönüşür. Sosyal kimlik kuramı açısından bakıldığında, Psyche'nin ölümlü kimliğinden sıyrılıp tanrılar topluluğuna katılması, aşkın yalnızca kişisel bir bağ değil, aynı zamanda yeni bir sosyal statü ve kimlik kazandıran bir güç olduğunu vurgular. Hamilton, geç Neoklasik dönemin sadeliği ve duygusal yoğunluğu harmanlayan üslubuyla, figürlerin zarif anatomisi, yumuşak bakışları ve açık renk paletiyle aşkı, korkusuz ve ruhsal teslimiyetle dolu kutsal bir deneyim olarak sunar.

Jacques-Louis David'in 1817 tarihli "Cupid and Psyche" tablosu, Neoklasik sanatın ölçülü estetik anlayışını, aşkın ruhsal boyutlarını yücelten saf ve dingin bir anlatıma dönüştürür. David, aşkı yalnızca romantik bir coşku değil, içsel denge, ruhsal olgunluk ve bilinçli teslimiyet olarak resmeder. Psikolojik olarak sahne, aşkın kriz ve kayıplarından sonra ulaşılan ruhsal bütünlük ve barışı temsil eder. Sosyal kimlik kuramı perspektifinde ise Psyche'nin Eros'a uzanışı, edilgen bir teslimiyetin ötesinde, eşitlik ve karşılıklılık temelinde bir kimlik inşası ve ruhsal kabul sürecine işaret eder. David'in kompozisyonu, abartısız anatomi, sade ışık-gölge dengesi ve minimal hareketle, aşkı tiyatral tutkudan uzaklaştırarak derin ve huzurlu bir birliktelik olarak yüceltir. Figürlerin dokunuşlarındaki hassasiyet ve birbirine dönük ama göz teması kurmayan duruşları, aşkın saygı ve karşılıklı kabul ile inşa edilen bir ruhsal bütünlüşme olduğunu ortaya koyar.

Bu iki eser, Neoklasik dönemin ortak ruhsal ve estetik anlayışıyla, Eros ve Psyche anlatısının doruk noktası olan ruhsal ve toplumsal birleşmeyi vurgular. Hamilton, aşkın toplumsal ve kutsal kabulünü teatral bir atmosferle ifade ederken; David, içsel denge ve ruhsal huzuru öne çıkararak, aşkın bireysel ve toplumsal boyutlarını sakin ama etkili bir üslupla sunar. Böylece her iki tablo da aşkın kişisel tutkunun ötesine geçen, ruhsal ve sosyal dönüşümü tamamlayan bir deneyim olarak kalıcı izler bırakır.

Venedik'te yer alan Palazzo Franchetti'nin "Hall of Eros and Psyche" bölümü, Eros ve Psyche mitinin yalnızca estetik bir tema değil, aynı zamanda varoluşsal bir yolculuk olarak sunulduğu nadir mekânsal deneyimlerden biridir. Salon, freskler ve dekoratif unsurlar aracılığıyla aşkın başlangıcından sınavlarına, kayıplardan olgunluğa ve ölümsüzlüğe kadar uzanan tematik bir yolculuğu fiziksel olarak sahneler; böylece ziyaretçi, Carl Gustav Jung'un "individuation" (bireyleşme) kavramıyla da örtüşen bir şekilde, Psyche'nin ruhsal gelişim evrelerini mekânda adım adım deneyimler. Psikolojik açıdan her fresk, aşkın

coşkusu, merakın getirdiği kayıplar ve ruhsal yeniden doğuş gibi aşamaları somutlaştırırken; sosyal kimlik kuramı bağlamında, salonun son bölümlerindeki ölümsüzlük ve tanrılar topluluğuna kabul sahneleri, bireyin ölümlü kimliğinden tanrısal bir sosyal aidiyete yükselişini simgeler. Salon, 19. yüzyılın tarihselci Venedik mimarisi ve romantik fresk geleneğini yansıtır: zengin fresk anlatımı, dramatik ışık alan yüksek tavanlı mekânlar ve duygusal yoğunluk yaratan renk paletiyle ziyaretçiyi, anlatının yalnızca izleyicisi değil, aktif bir katılımcısı hâline getirir. Böylece “Hall of Eros and Psyche” aşkın ve ruhun birleşmesini bireysel, toplumsal ve ruhsal düzeylerde içselleştirmeye imkân tanıyan, benzersiz bir sanatsal ve psikolojik deneyim alanına dönüşür.

Pompeo Batoni’nin 1756 tarihli “Marriage of Cupid and Psyche” tablosu, Neoklasik estetik anlayışı ve zarif kompozisyon diliyle Eros ve Psyche anlatısını kutsal bir birliktelik töreni olarak sunar. Batoni, sahneyi aşkın toplumsal ve ruhsal boyutlarını birleştiren bir kutlama ânı olarak kurgular; burada evlilik, yalnızca romantik bir kavuşma değil, aynı zamanda bireyin ruhsal dönüşümünü ve sosyal kimlik kazanımını temsil eden bir ritüel hâline gelir. Psikolojik açıdan bakıldığında, Psyche’nin Batoni’nin resminde sahip olduğu sakin ve güven dolu ifadeler, bireysel gelişimdeki olgunluk aşamasını ve aşkın ruhu yücelten arındırıcı etkisini yansıtır. Sosyal kimlik kuramı bağlamında ise, bu evlilik töreni Psyche’nin ölümlü kimliğinden sıyrılıp tanrılar topluluğuna kabul edildiği, dolayısıyla toplumsal statü ve aidiyetinin yeniden tanımlandığı bir geçiş ânıdır. Batoni, zarif pozlar, yumuşak renk paleti ve ölçülü dramatizmle karakterize edilen Neoklasik üslubu ustalıkla uygular; figürler arasındaki karşılıklı bakışlar ve narin dokunuşlar, aşkın yalnızca fiziksel değil, ruhsal ve toplumsal olarak da bütünleşmiş bir deneyim olduğunun altını çizer. Böylece Batoni’nin eseri, aşkın kutsal bir tören aracılığıyla ruhani ve toplumsal dönüşümün en estetik ifadesini izleyiciye sunar.

Louis Lagrenée’nin 18. yüzyıl Rokoko üslubundaki “Cupid and Psyche” tablosu, aşk ve ruh temasını hem zarif hem de teatral bir incelikle yücelterek, izleyiciye aşkın ilahi ve ruhani boyutlarını sunar. Lagrenée, pastel tonların şiirsel kullanımı ve figürlerin naif ifadeleriyle, Eros ve Psyche mitinin sınavlardan sonra gelen saf mutluluk ve ruhsal bütünlük aşamasına odaklanır. Psyche’nin Eros’a yönelik güven dolu bakışı, bireysel gelişimin tamamlanmasını ve aşkın korkudan özgürleşmiş saf bir birlikteliğe dönüşmesini ifade eder. Sosyal kimlik kuramı bağlamında ise bu sahne, Psyche’nin ölümlü kimliğinden tanrısal kimliğe geçişinin ve eşitlik temelli yeni bir sosyal aidiyetin sembolüdür; Lagrenée’nin kompozisyonunda güç ilişkileri değil, karşılıklılık ve ruhsal ortaklık öne çıkar. Lagrenée, Rokoko’nun zarif ve hafif estetik anlayışıyla, yumuşak pastel renkler ve teatral ama duygulu figürler aracılığıyla, aşkı ağır trajedilerden arındırarak adeta cennetvari bir atmosferde sunar. Eros ve Psyche’nin birbirine yönelen beden dili ve durgun, neredeyse zamansız bir ortam, aşkın ruhani bütünleşme ve eşitlik zeminindeki güzelliğini büyüleyici bir incelikte temsil eder.

4.3. Merak, İhanet, Kayıp ve Arayış

Bu grup, Psyche’nin Eros’un kimliğini merak etmesi, yasakları çiğnemesi ve sonrasında yaşadığı ayrılık, pişmanlık ve arayış gibi kriz anlarını konu alır. Jacob Jordaens’in “Psyche’nin Merakı” sahnesiyle açılan anlatı, Trophime Bigot’un karanlık atmosferli “Cupid and Psyche” (1638) tablosunda yasak ve merakın gerilim dolu yansımalarını bulur. Margaret Cameron’un “The Love God and the Soul” (1865) adlı çalışması, Psyche’nin içsel çatışmalarını ve duygu karmaşasını fotoğraf sanatında hissettirir. Bu eserlerin ortak paydası, merakın getirdiği sınır ihlali, sonrasında yaşanan kayıp ve içsel dönüşüm sürecidir. Psikolojik derinlik ve bireyin kendi duygularıyla yüzleşme cesareti, bu temaların güçlü bir anlatı omurgasını oluşturur.

Görsele 5. Trophime Bigot, Aşk Tanrısı ve Ruh (Cupid and Psyche), Tuval üzerine yağlı boya, Museo Soumaya, 1638

Görsele 6. Sir Joshua Reynolds, Aşk Tanrısı ve Ruh (Cupid and Psyche), tuval üzerine yağlıboya, 1789. Courtauld Gallery, Londra.

Trophime Bigot'un 1638 tarihli Aşk Tanrısı ve Ruh tablosu (Görsele 5), Barok sanatın duygusal yoğunluk ve dramatik atmosfer anlayışını ustalıkla yansıtır. Caravaggio'nun etkisiyle yoğun ışık-gölge kontrastı (chiaroscuro) kullanarak, aşkın hem büyüleyici çekiciliğini hem de içsel gerilimini ön plana çıkarır. Bu sahnede Psyche ve Eros'un hassas teması, aşkın kırılabilirliği ve riskle dolu doğasını ifade eder; aşk, burada yalnızca bir mutluluk kaynağı değil, aynı zamanda kaybetme korkusuyla örülmüş bir armağandır. Sosyal kimlik kuramı bağlamında, Psyche'nin ölümlü kimliğinin Eros'un kutsal dokunuşuyla dönüşüme uğradığı, ancak bu geçişin belirsizlik ve kaygıyla dolu olduğu vurgulanır. Bigot, eseriyle izleyiciyi yalnızca mitolojik bir aşk sahnesine değil, aynı zamanda aşkın içsel gerilimini derinden hissettiren psikolojik bir deneyime davet eder.

Joshua Reynolds'un 1789 tarihli Aşk Tanrısı ve Ruh tablosu (Görsele 6) ise Neoklasik sanatın idealize edilmiş zarafeti ve ölçülü estetik anlayışıyla Eros ve Psyche anlatısını yüceltir. Reynolds, figürleri abartısız bir incelikle resmederek aşkın hem ruhsal hem de tensel bütünleşmesini dengeli ve şiirsel bir kompozisyonda sunar. Sahne, merak ve sınavlar sonrası aşkın ulaştığı güven dolu teslimiyet aşamasını temsil eder; Psyche'nin Eros'a duyduğu sevgi dolu bakışlar ve Eros'un nazik duruşu, aşkın koruyucu ve

yüce doğasını zarifçe vurgular. Sosyal kimlik kuramı açısından, Psyche'nin bu sahnede ölümlü kimliğinden sıyrılarak Eros'la eşit bir ruhsal ve sosyal düzleme ulaştığı, aşkın bireysel kimlik dönüşümünü mümkün kılan bir güç olduğu ifade edilir. Reynolds, yumuşak ışık oyunları, pastel tonlar ve simetrik kompozisyonla, aşkı aşırıktan uzak ve dengeli bir ruhsal deneyim olarak yorumlar.

İki tabloyu karşılaştırdığımızda, Bigot'un çalışması Barok dönemin dramatik ve karanlık anlatım dilini yansıtarak aşkın kırılmalı ve içsel gerilim boyutunu öne çıkarırken; Reynolds'un eseri, Neoklasik dönemin zarif ve idealize edilmiş güzellik anlayışıyla aşkın güven dolu, huzurlu ve yüceltilmiş bir boyutunu betimler. Bigot'un chiaroscuro etkisiyle oluşturduğu psikolojik yoğunluk ve melankolik hava, Reynolds'un pastel renk paletli ve ölçülü kompozisyonundaki ruhsal dinginlik ve eşitlikçi bakış açısıyla tamamlayıcı bir tezat oluşturur. Böylece iki eser, aynı mitolojik anlatının iki farklı sanat dönemindeki ifade biçimini ve aşkın hem sarsıcı hem de yüceltici doğasını gözler önüne serer.

Louis-Jean-François Lagrenée'nin 1768 tarihli "Psyche Surprising Sleeping Cupid" tablosu, bilme arzusunun aşkın kırılmalı yapısıyla nasıl çeliştiğini görkemli bir görsellikte anlatır. Psyche'nin uykudaki Cupid'in yüzünü ilk kez görmek için kandil ışığında yaklaştığı bu sahne, aşkın hem merak hem de ihanet sınırında nasıl hassaslaştığını simgeler. Burada kandil, bilginin ve aydınlanmanın sembolü olarak öne çıkarken, uyuyan Cupid savunmasız güzellik ve güç dolu aşkı temsil eder. Psyche'nin tereddütlü ama kararlı bedensel ifadesi, bu ikilemi incelikte yansıtır. Rokoko döneminin zarif üslubu, pastel renkler, narin kumaş detayları ve masalsı ışık oyunları sahnenin hem romantik hem de trajik boyutlarını dengeler. Psyche'nin merakı, kendi kimliğini ve ilişkideki yerini anlamlandırma arzusunu ifade ederken; bu bilgi arayışı, var olan güveni zedeleyerek ilişkinin temellerini sarsar. Tajfel ve Turner'ın sosyal kimlik kuramına göre ise Psyche'nin bu sınırı ihlali, "aşık kadın" kimliğinin geçici olarak kaybına ve ardından gelen yeniden kabul edilme mücadelesine işaret eder. Böylece Lagrenée, sadece estetik bir sahne değil; bilme isteğiyle güven arasında hassas bir denge kuran, aşkın en kırılmalı anlarından birini derin bir içsel gerilimle resmeder.

Margaret Cameron'ın 1865 tarihli "Aşk Tanrısı ve Ruh" başlıklı fotoğraf çalışması, Eros ve Psyche mitinin ruhsal boyutunu, klasik resimsel idealizmin ötesine geçerek şiirsel ve içsel bir anlatı olarak sunar. Cameron, figürlerin doğrudan duygusal ifadelerine ve beden dillerine odaklanarak, aşkın yalnızca tutku değil, aynı zamanda ruhsal birleşme, koruma ve saygı anlamına geldiğini vurgular. Psikolojik açıdan bakıldığında, bu eser, aşkın geçici hazlardan ziyade içsel dönüşüm ve ruhsal tamamlanma sürecini öne çıkarır; Psyche'nin duruşu ve Cupid'in ona yönelen dikkatli bakışı, sevginin içsel yolculuğunu ifade eder. Psyche'nin ölümlü kimliğinden tanrısal aşk kimliğine geçişini sessiz ama güçlü bir biçimde temsil ederken; toplumsal hiyerarşiden bağımsız, iki eşit ruhun bulunduğu bir birliktelik sunar. Cameron'ın açık sepya tonları ve ışık-gölge oyunları, mitolojik sahnenin teatral gösterişinden uzak, aşkın gizemini ve ruhani doğasını izleyiciye hissettirir. Bu eser, aşkın ruhsal bir deneyim ve bireysel kimlik inşası süreci olduğuna dair güçlü bir yorum ortaya koyar. Ayrıca Psyche'nin saçındaki kelebek detayı, ruhun dönüşümünü ve özgürlüğünü simgelerken, Cameron'ın fotoğrafı yalnızca bir mitolojik sahneyi belgelemekle kalmaz; aynı zamanda duyguların ve arzuların içsel yolculuğunu yakalayan bir sanat yapıtı olarak öne çıkar. Cameron gibi, Annie Louise Swynnerton ve çağdaş sanatçı Francesca Strino da Eros ve Psyche mitini kadın sanatçı bakış açısından yorumlayarak, aşkın feminist ve bireysel güçlenme bağamlarını derinleştirir.

John William Waterhouse'un 1903 tarihli "Altın Kutuyu Açan Psyche" tablosu, (Görsel 7) bireyin sosyal karşılaştırmalar ve yasak bilgilere duyduğu arzuyla nasıl tehlikeye sürüldüğünü dramatik bir güzellikte resmeder. Psyche'nin altın kutuyu açtığı bu an, bilgi ve güzelliğe ulaşma isteğinin bedelini simgelerken; altın kutu hem ilahi güzelliğin hem de merakın yasak meyvesi olarak parıldar. Psyche'nin eğilmiş ve tereddütle karışık merak dolu duruşu, insanın sınırları aşma arzusunun ve bu arzusun trajik sonuçlarını temsil eder. Sahnenin pastel tonları ve yumuşak ışığı, hem zarif hem de kasvetli bir atmosfer yaratarak, yeraltı dünyasının gizemini ve Psyche'nin kaderini vurgular. Psyche'nin Afrodit gibi tanrısal figürlerle kendini kıyaslayarak üstünlük arayışı, onun kendini yetersiz hissetmesine ve tehlikeli bir

bilgiye ulaşmak için risk almasına neden olur. Tajfel ve Turner'ın sosyal kimlik kuramına göre ise, Psyche'nin kutuyu açma eylemi, ölümlü kimliğinden tanrısal bir varoluşa geçiş çabasıdır; ancak sosyal sınırların ihlali, bu çabayı ölüm uykusuna dalarak ağır bir bedelle sonuçlandırır. Böylece Waterhouse'un eseri, yalnızca mitolojik bir anı değil; kimlik arayışının ve sosyal geçişlerin her zaman bir bedeli olduğu gerçeğini de evrensel bir insan deneyimi olarak sunar.

Görsel 7. John William Waterhouse, *Altın Kutuyu açan Psyche (Psyche Opening the Golden Box)*. 1903

4.4. Ölümsüzlük ve Ruhun Yüceltilmesi

Bu grup, Psyche'nin ölümlü kimliğini geride bırakarak aşk aracılığıyla ölümsüzlüğe ve ilahi statüye erişmesini anlatır. Jacob Jordaens'in *Psyche'nin Ölümsüzlük Kupasını Alışı* sahnesi, ruhun bu ilahi yolculukta aldığı kutsal armağanı simgelerken, François-Edouard Picot'nun 1817 tarihli *Cupid and Psyche* tablosu, idealize edilmiş figürlerle tanrısal birleşmenin kutsallığını vurgular. Benjamin West'in 1808 tarihli tablosunda ise aşkın, ruhu yüceltici gücü romantik bir duyarlılıkla öne çıkarılır. Bu eserlerin ortak teması, bireyin aşk yoluyla ruhsal bütünlüğe ve toplumsal onaya ulaşmasıdır; aşk, burada yalnızca bir duygu değil, ruhun ölümsüzlüğe ve yüceliğe erişim aracıdır.

Görsel 8. Jacob Jordaens, *Psyche'in Olimpos'ta Ölümsüzlük Kupasını Alışı*. (Psyche receives the cup of immortality on the Olympus) , tuval üzerine yağlıboya, 1652.

Jacob Jordaens'in 1652 tarihli "Psyche'in Olimpos'ta Ölümsüzlük Kupasını Alışı" adlı tablosu, (Görsel 8) Eros ve Psyche mitinin doruk noktasını, yani ruhun ölümsüzlüğe eriştiği kutsal ânı zarif bir sahneyle yüceltir. Jordaens, figürlerin yoğun ifadesi ve detaylı kompozisyon düzeniyle, bu olayın yalnızca bireysel bir aşk hikâyesi değil, ruhun tanrısal düzleme yükselişi olarak da okunabileceğini ima eder. Psikolojik olarak bu sahne, Psyche'nin aşk yoluyla yaşadığı içsel dönüşümü ve ruhsal olgunluğu simgeler; Eros'un aşkı, Psyche'nin artık ölümlü bir varlık değil, tanrılar katına kabul edilmiş bir varlık olduğunun göstergesidir. Sosyal kimlik kuramı perspektifinden bakıldığında, Psyche'nin "ölümlü" grubundan tanrılar topluluğuna geçişi, aşk yoluyla elde edilen bir sosyal ve varoluşsal statü dönüşümünü temsil eder. Jordaens'in ustalıkla ışık ve renk kullanımı, figürlerin tanrısal kimlik kazanımını ve kutsal birlikteliği estetik bir coşkuyla vurgular; böylece tablo, aşkın yalnızca bireysel bir duygu değil, aynı zamanda ruhun yücelmesi ve toplumsal onaylanma süreci olarak anlamlandırılmasını izleyiciye güçlü bir şekilde aktarır.

Benjamin West'in 1808 tarihli "Cupid and Psyche" tablosu, Neoklasik estetik ile Romantik duyarlılığı harmanlayarak, aşkın ve ruhun birleşmesini zarif bir dramatizmle resmeder. West, kompozisyonunda figürlerin karşılıklı bağımlılığına ve duygusal etkileşimine odaklanarak, aşkın yalnızca tensel değil, aynı zamanda derin bir ruhsal uyum ve içsel huzur olduğunu vurgular. Psikolojik açıdan, Psyche'nin Eros'a yönelen güven dolu bakışı ve bedensel teslimiyeti, sınavlar ve kayıplar sonrasında ulaşılan olgun bir sevgi düzeyini simgeler; bu, aşkın korku ve şüpheden arınmış, tam bir ruhsal bütünleşmeye dönüşümünü ifade eder. Sosyal kimlik kuramı çerçevesinde ise Psyche, ölümlü bir genç kızıdan tanrılar topluluğuna kabul edilen bir varlığa evrilirken; West'in figürleri eşit seviyede konumlandırması, aşkın toplumsal bir hiyerarşi değil, karşılıklı ruhsal uyum ve eşitlik zemininde yükseldiğini gösterir. West, Neoklasik form idealine sadık kalırken; figürlerin etrafında ışıkla narin bir aura yaratması, zarif pozlar ve hafif ama yoğun bir romantik atmosferle esere ruhani bir güzellik katar. Böylece "Cupid and Psyche" tablosu, aşkın nihai amacının yalnızca birleşmek değil, aynı zamanda karşılıklı ruhsal tamamlanmayı başarmak olduğunu görkemli bir incelikte sunar.

4.5. Genel Aşk, Sarılma ve Tutku Temalı Betimlemeler

Bu gruptaki eserler, Eros ve Psyche anlatısının belirgin bir olay anını betimlemekten ziyade, genel olarak aşk, tutku ve sarılma temasının duygusal ve estetik güzelliğini öne çıkarır. William Bouguereau'nun 1889 tarihli "Cupid and Psyche" tablosu, François Gérard'ın 1798 tarihli eseri; her biri, figürlerin zarif pozları ve idealize edilmiş beden dilleriyle, aşkın hem tensel hem ruhsal boyutunu yücelten, güçlü bir romantik atmosfer sunar. Bu eserlerde duygusal yoğunluk ve estetik zarafet ön plandadır: yumuşak ışık oyunları, pastel tonlar ve dengeli kompozisyonlar, aşkın yalnızca bir duygu değil, aynı zamanda ruhsal bir bütünleşme ve içsel huzur kaynağı olarak idealize edildiğini ifade eder. Böylece her biri, Eros ve Psyche mitinin evrensel özüne dokunarak, aşkın zamansız bir sembol ve insan ruhunun yüceltilmesi olarak izleyiciye seslenir.

Görsel 9. William-Adolphe Bouguereau, Ruh'un Kaçırılması (The abduction of Psyche)
1895, 120 x 209 cm, tuval üzerine yağlıboya

William-Adolphe Bouguereau'nun 1895 yılı yapımı tuval üzerine yağlıboya olan "*Ruh'un Kaçırılması*" (Görsel 9) tablosu, aşkın bireyi dönüştürücü ve yüceltici gücünü, zarif bir sembolizm diliyle görkemli biçimde sunar. Eserde, Cupid'in kanatlı Psyche'yi gökyüzüne taşıması hem fiziksel hem de ruhsal anlamda bir yükselişi simgeler; bu sahne, aşkın ruhu ölümlü düzeyden tanrısal alana taşıyarak bireyi kimliksel olarak dönüştürmesinin görsel anlatımıdır. Kanatlar, Psyche'nin artık sıradan bir ölümlü olmadığını ve ruhsal bir aşamaya ulaştığını ifade ederken; gökyüzü ve bulutlar, aşkın arındırıcı ve kurtarıcı doğasını anlatır. Cupid'in koruyucu sarılığı hem bedensel koruma hem de duygusal bağlılık olarak yorumlanabilir. Psyche'nin aşk yoluyla tanrısal âleme yükselmesi, bireyin yetersizlik hissini aşarak daha üstün bir varoluş düzeyi arayışını simgeler. Tajfel ve Turner'ın sosyal kimlik kuramı açısından ise, Psyche'nin ölümlüler grubundan tanrısal gruba geçişi, aşkın bireysel ve toplumsal kimlik inşasındaki rolünü vurgular. Bouguereau'nun hipergerçekçi akademik realizm tarzı, pürüzsüz cilt tonları, zarif kumaş kıvrımları ve pastel ışık oyunları ile bu dönüşümü rüya gibi bir atmosferde resmeder; böylece, aşkın yalnızca tensel bir bağ değil, bireyin ruhsal ve sosyal kimliğini dönüştüren yüce bir güç olduğunu etkileyici bir şekilde anlatır.

François Gérard'ın 1798 tarihli “Cupid and Psyche” tablosu, aşkın bedensel ve ruhsal boyutlarının kusursuz bir dengeyle sunulduğu zarif bir sahne yaratır. Neoklasik sanatın idealleştirici estetik anlayışı doğrultusunda, figürlerin anatomik mükemmelliği ve duygusal zarafeti ön plana çıkarılmıştır. Psikolojik açıdan bakıldığında, Psyche'nin Eros'a duyduğu güvenle kendini bırakışı, aşkın korku ve kaygının ötesine geçerek tam bir ruhsal ve bedensel bütünleşmeye dönüştüğünü ifade eder; bu sahne, merakın doğurduğu kayıpların ardından yeniden kurulan güvenin ve ruhsal olgunluğun somut bir göstergesidir. Sosyal kimlik kuramı perspektifinde ise Psyche, artık yalnızca bir ölümlü değil, aşk yoluyla tanrısal bir kimliğe yükselmiş bir figür olarak karşımıza çıkar. Gérard'ın kompozisyonunda Cupid ile Psyche arasındaki ilişkide hiyerarşik bir üstünlük değil, eşitlik ve karşılıklılık hâkimdir; bu da aşkın yalnızca bireysel bir duygu değil, aynı zamanda toplumsal aidiyet ve kimlik inşasının bir aracı olduğunu gösterir. Gérard, pastel tonların yumuşaklığı ve sade arka planla sahnenin ruhani atmosferini güçlendirirken, Psyche'nin yüz ifadesindeki şaşkınlık ve teslimiyet karışımı, insanın aşk karşısındaki duygusal karmaşasını başarıyla yansıtır. Böylece Gérard'ın tablosu, aşkı yalnızca tensel bir çekim değil, ruhların uyum içinde buluşması ve bireysel dönüşüm sürecinin en estetik temsillerinden biri olarak sanat tarihinde öne çıkar.

Francisco Goya'nın 1798 tarihli “Aşk Alegorisi: Cupid ve Psyche” tablosu, (Görsel 10) antik mitolojideki aşk ve ruh birlikteliğini karanlık ve bireysel bir yorumla sunar. Eserde Psyche, ruhun saflığını ve güzelliğini temsil ederken; Cupid ise aşkın tutkulu ve şehvetli yönünü simgeler. Ancak kanat, ok, kelebek gibi geleneksel ikonografik unsurlar geri planda kalmış; Goya bunun yerine figürlerin duygusal ifadelerine ve beden dillerine odaklanarak, aşkın karmaşık ve kırılgan doğasını dramatik ışık-gölge oyunları ile betimlemiştir. Sahneye hâkim olan hafif esrime ve melankolik hava, Rokoko'dan Gotik'e geçiş yapan romantik duygusallığın izlerini taşır. Psyche'nin Cupid'e yönelik bakışı ve bağlılığı, bireyin kendini değerli hissetmek için partner aracılığıyla kendini tanımlama ihtiyacını simgelerken; Tajfel ve Turner'ın sosyal kimlik kuramına göre, bu birliktelik, bireysel kimlikten ortak “biz” kimliğine geçişi ve aşkın bir sosyal aidiyet alanı olarak işlev görmesini ifade eder. Böylece Goya'nın eseri, yalnızca mitolojik bir hikâyeyi değil, aşk aracılığıyla bireysel ve toplumsal kimliğin nasıl kurulduğunu da gözler önüne serer; aşkı, ruhsal bir dönüşüm ve ortak kimlik inşası süreci olarak modern psikoloji ve sanat tarihine katkı sunan güçlü bir alegoriye dönüştürür.

Görsel 10. Francisco Goya, Aşk Alegorisi: Cupid ve Psyche (Allegory of Love, Cupid and Psyche), tuval üzerine yağlıboya, 1798–1805. Museu Nacional d'Art de Catalunya, Barselona

William Bouguereau'nun 1889 tarihli “Cupid and Psyche” tablosu, Eros ve Psyche mitinin en saf ve duygusal anını idealize edilmiş zarif bir üslupla sunar. Bu eser, aşkın ruhu arındırıcı ve kutsal bir yolculuk olduğunu vurgulayarak, Psyche'nin ölümlü zaatlardan arınmış ve Eros'la eşit bir ruhsal birliktelik kazandığı anı betimler. Bouguereau'nun pürüzsüz yüzeyler, yumuşak ışık oyunları ve narin figür kompozisyonları, aşkın evrensel ve zamansız idealini yüceltir. Öte yandan Annie Swynnerton'ın

1890 tarihli “Cupid and Psyche” yorumu, klasik idealizmin sınırlarını aşarak, figürlere canlılık ve içsel güç kazandırır. Bu eserde Psyche yalnızca aşkın pasif bir nesnesi değil; kendi arzuları, sınavları ve duygusal olgunluğu sayesinde öz değerini ve kimliğini inşa eden özgür bir kadındır, bireysel özgüvenin ve toplumsal aidiyetin yeni bir formunu temsil eder. Swynnerton’ın feminist ve birey merkezli bakışı, aşkı romantik bir bağın ötesine taşıyarak, kadının özneleşme ve özgürleşme sürecini yüceltir. Böylece her iki eser de Eros ve Psyche mitinin evrensel anlatısını işlerken; Bouguereau klasik saflık ve idealize edilmiş güzellik ile aşkın kutsal boyutunu yüceltirken, Swynnerton aşkı kadının güçlenmesi ve özneleşmesi için dönüştürücü bir araç olarak sunar.

François-Édouard Picot’nun 1817 tarihli “Cupid and Psyche” tablosu, Neoklasik sanatın zarafet ve ideal güzellik anlayışını aşkın ruhsal ve tensel birleşimiyle harmanlayan görkemli bir sahne sunar. Devasa boyutları ve etkileyici kompozisyonuyla izleyiciyi hikâyenin içine çeken Picot, figürlerin kusursuz anatomik detayları ve ışık kullanımıyla aşkın kutsallığını ve yüceliğini vurgular. Psikolojik açıdan, Psyche’nin Eros’un kollarına güvenle ve zarafetle eğilişi, sınavlar ve kayıplar sonrası ulaşılan ruhsal bütünlük ve koşulsuz sevgi aşamasını temsil eder. Psyche, bireysel bir aşk nesnesi olmanın ötesinde tanrılar dünyasında onurlandırılan ve aşk aracılığıyla yeni bir sosyal kimlik kazanan bir özne olarak öne çıkar; Eros ve Psyche’nin eşitlik ve karşılıklılık temelli sunumu, aşkın yalnızca bir ödül değil, hak edilmiş bir dönüşüm olduğunun altını çizer. Picot, Neoklasik dönemin klasik formlarını, idealize edilmiş bedenleri ve yumuşak dramatizmiyle birleşerek, aşkın hem tensel hem de ruhsal boyutunu büyüleyici bir estetikte yansıtır. Sahnenin arka planında yer alan mitolojik semboller ve kutsal bir ritüeli andıran atmosfer, Eros ve Psyche’nin aşk yolculuğunda ulaştıkları ruhsal ölümsüzlüğü dramatik bir zarafetle izleyiciye sunar.

SONUÇ

Eros ve Psyche miti, aşkın ve ruhun yolculuğunu anlatan evrensel bir hikâye olarak, sanat tarihi ve insan psikolojisi bağlamında derin bir anlam taşır. Bu çalışma, mitin sanat eserlerinde ve psikoloji kuramları çerçevesinde nasıl temsil edildiğini disiplinlerarası bir yaklaşımla ele alarak, aşkın yalnızca romantik bir tutku değil; bireysel kimliğin oluşumu, ruhsal dönüşüm ve toplumsal aidiyet gibi temel insan deneyimlerinin simgesel bir anlatımı olduğunu vurgulamıştır. Sanat tarihi boyunca farklı dönemlerde —Rönesans’ın idealize edilmiş güzellik anlayışından Barok’un dramatik yoğunluğuna, Neoklasik ölçülülükten Sembolizm’in ruhani derinliğine kadar— Eros ve Psyche temalı eserler, aşkın ve ruhun yolculuğunu farklı estetik dillerle yeniden yorumlamışlardır. Her bir sanatçı, dönemin estetik anlayışı ve kendi duygusal dünyası doğrultusunda, aşkın dönüşüm ve içsel olgunlaşma sürecini görselleştirmiştir.

Psikoloji kuramları açısından ise, Sternberg’in Aşk Üçgeni Teorisi, Sosyal Kimlik ve Sosyal Karşılaştırma Kuramları, Merak Psikolojisi ve Freud’un Eros kavramı gibi dinamikler, mitin anlatısında yankı bulmuş; aşkın çok katmanlı yapısını anlamada önemli kavramsal araçlar sunmuştur. Eros ve Psyche anlatısı, böylece bireyin kendisini ve başkasını keşfetme, kaybetme, acı çekme ve nihayetinde olgunlaşma sürecini temsil eden bir içsel yolculuğun figürleri olarak öne çıkmıştır. Sonuç olarak, Eros ve Psyche miti, sanat ve psikolojinin kesişiminde evrensel bir insanlık durumunu yansıtan, aşkın kırılganlığını, merakın riskini ve ruhsal dönüşümün umudunu çağlar boyunca yeniden ifade eden güçlü bir anlatı olarak varlığını sürdürmektedir.

Sanatçı	Eser Adı	Yapım Yılı	Başlık
Raphael	Cupid and Psyche Accepted in Olympus	1517	Evlilik ve Birliktelik
Andrea Schiavone	The Marriage of Cupid and Psyche	1550	Evlilik ve Birliktelik
Jacopo Zucchi	Amor and Psyche	1589	Aşkın İlk Kıvılcımı
Anthony van Dyck	Cupid and Psyche	1639	Aşkın İlk Kıvılcımı
Trophime Bigot	Cupid and Psyche	1638	Merak, İhanet, Kayıp ve Arayış
Jacob Jordaens	Psyche'nin Merakı / Psyche receives the cup of immortality on the Olympus	1652	Merak, İhanet, Kayıp / Ölümsüzlük ve Yücelme
Louis-Jean-François Lagrenée	Psyche Surprising Sleeping Cupid	1768	Merak, İhanet, Kayıp ve Arayış
François Boucher	The Marriage of Cupid and Psyche	1744	Evlilik ve Birliktelik
Pompeo Batoni	Marriage of Cupid and Psyche	1756	Evlilik ve Birliktelik
Louis Lagrenée	Cupid and Psyche	18. yy ortası	Evlilik ve Birliktelik
Joshua Reynolds	Cupid and Psyche	1789	Merak, İhanet, Kayıp ve Arayış
François Gérard	Cupid and Psyche	1798	Genel Aşk ve Tutku
Benjamin West	Cupid and Psyche	1808	Ölümsüzlük ve Ruhun Yüceltilmesi
François-Édouard Picot	Cupid and Psyche	1817	Ölümsüzlük ve Ruhun Yüceltilmesi
Jacques-Louis David	Cupid and Psyche	1817	Evlilik ve Birliktelik
Margaret Cameron	The Love God and the Soul	1865	Merak, İhanet, Kayıp ve Arayış
Annie Swynnerton	Cupid and Psyche	1890	Merak, İhanet, Kayıp ve Arayış
William Bouguereau	The Abduction of Psyche / Cupid and Psyche	1895 / 1889	Genel Aşk ve Tutku
John William Waterhouse	Psyche Opening the Golden Box	1903	Merak, İhanet, Kayıp ve Arayış
Maurice Denis	The Story of Psyche: 1. Eros is Struck by Psyche's Beauty	1908	Aşkın İlk Kıvılcımı
Francisco Goya	Allegory of Love, Cupid and Psyche	1798	Genel Aşk ve Tutku
Palazzo Franchetti	Hall of Eros and Psyche	19. yy	Evlilik ve Birliktelik

Bu makalede, 23 resim üzerinden Eros ve Psyche mitinin sanat tarihinde farklı dönemlerdeki temsillerini ve bu temsillerin psikoloji kuramları ve sosyal kimlik perspektifleriyle nasıl kesiştiğini disiplinlerarası

bir çerçevede incelemeyi amaçlayan bir görsel analiz yöntemi benimsenmiştir. Eserlerin seçimi, sanat tarihinin önemli dönemlerini (Rönesans, Barok, Neoklasik, Rokoko ve Modern dönemler) ve bu dönemlerin estetik, ideolojik ve toplumsal bağlamlarını temsil edecek nitelikteki örneklerin kapsanması esasına dayanmaktadır.

Eserlerin ikonografik, biçimsel ve psikolojik analiz yöntemleriyle çözümlemesi yapılmıştır. İkonografik analiz, mitolojik anlatı ve semboller üzerinden eserin toplumsal ve kültürel bağlamını anlamaya odaklanır. Biçimsel analiz, kompozisyon, renk, ışık kullanımı gibi görsel unsurları değerlendirerek eserin estetik yaklaşımını ve döneme özgü özelliklerini ortaya çıkarır. Psikolojik ve sosyal kimlik analizi ise eserin anlattığı aşk hikâyesinin, bireysel kimlik dönüşümü, toplumsal aidiyet ve ruhsal olgunlaşma gibi dinamikleri nasıl yansıttığını inceler.

Sanatçılar ve eserler seçilirken, aşk anlatısının farklı evrelerini temsil eden (örneğin “ilk kıvılcım”, “evlilik ve birliktelik”, “merak ve kayıp”, “ölümsüzlük” gibi başlıklar) örnekler belirlenmiştir. Ayrıca, sanatçıların farklı üsluplar (örneğin Neoklasik idealizm, Barok drammatizm, Rokoko zarafeti, modern sembolizm) ve dönemsel özellikler bağlamında eseri nasıl yorumladıkları göz önünde bulundurulmuştur. Böylece hem sanatsal hem de psikolojik temaların temsiliyetine dair zengin bir panorama oluşturulması hedeflenmiştir.

Sonuç olarak bu metod, sanat tarihi ve psikoloji disiplinlerinin kesişiminde yer alan Eros ve Psyche temalı eserlerin hem bireysel hem de toplumsal kimlik inşası açısından nasıl birer simgesel anlatı alanı sunduğunu ortaya koymayı amaçlamaktadır.

Kaynakça

- Altan, Z. M. (2024). Öğrenmenin, gelişmenin ve büyümenin temel unsuru: Merak. *Disiplinlerarası Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 8(19), 256–271.
- Antonakou, E. I., & Triarhou, L. C. (2017). Soul, butterfly, mythological nymph: Psyche in philosophy and neuroscience. *Arquivos de Neuro-Psiquiatria*, 75(3). <https://doi.org/10.1590/0004-282X20170012>
- Başar, G., Yıldız, E. M., & Başar, E. (2021). Resim sanatında Antik Yunan mitolojisi ve Dionysos. *International Journal of Social and Humanities Sciences Research (JSHSR)*, 8(78), 3348–3360.
- Başaran, C., & Meral, K. (2023). Hipoetral gods in Greek and Roman mythology. *Current Perspectives in Social Sciences*, 27(2), 118–132.
- Çelik, N. E. A. (2022). *Batı mitolojisi imgelerinin çağdaş Türk resmine etkisi*. (Yüksek lisans tezi, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Resim Ana Sanat Dalı).
- Çoksan, S., Cingöz Ulu, B., Sayılan, G., & Solak, N. (2022). İç grup özdeşimi ve iç grup yanlılığı: Grup normlarının rolü. *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 24(1), 261–300.
- Demir, S., & Kayabaşı, O. A. (2016). “Psyche ile Eros” mitinin yapısal özelliklerinin göstergebilimsel yansımaları. *Sosyal Bilimler Dergisi*, 48, 332–348.
- Demirtaş, H. A. (2003). Sosyal kimlik kuramı, temel kavram ve varsayımlar. *İletişim Araştırmaları*, 1(1), 123–144.
- Diessner, R., & Burke, K. (2011). The beauty of the Psyche and Eros myth: Integrating aesthetics into introduction to psychology. *Journal of Aesthetic Education*, 45(4), 97-108.

- Duman, H. (2017). *Karşılaştırmalı olarak Anadolu-Mezopotamya destanlarının Yunan destanlarına etkisi* (Yüksek lisans tezi). Kayseri.
- Dürüşken, Ç. (2013). Antikçağ'da 'Psyche' kavramına genel bir bakış I. *Felsefe Arşivi*, (29).
- Ercan, H. (2016). Üniversite öğrencilerinin aşk stillerinin demografik değişkenler ve ana babaya bağlanma ile ilişkisi. *Adnan Menderes Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 7(1), 25–37.
- Erhat, A. (1969). *Mavi Anadolu*. Bilgi Yayınları.
- Erhat, A. (1996). *Mitoloji sözlüğü*. Remzi Kitabevi.
- Gürel, E., & Muter, C. (2007). Psikomitolojik terimler: Psikoloji literatüründe mitolojinin kullanılması. *Sosyal Bilimler Dergisi*, 2007(1), 537–569.
- Kurtbaş, İ. (2011). Merak (in) sosyolojisi: Psikolojik dürtü, sosyal uyaran, kültürel nosyon ve ideolojik bir konsept olarak “sosyal merak”. *Sosyoloji Araştırmaları Dergisi*, 14(2), 18–58.
- McNamara, L. (2023). *Psyche ve Eros*, Çevirmen: Seyhan Dönmez, Dex Kitap
- Mete, M. (2023) Sosyal kimlik teorisi ve göçmen kimliğinin ötekileştirilmesi süreci: stereotipleştirmeye yönelik psikopolitik bir analiz. *Akademik İncelemeler Dergisi* 469-488. <https://doi.org/10.17550/akademikincelemeler.1323189>
- Narcıkara, E. B. (2018). Sosyal kimlik teorisi perspektifiyle Kraliçe Ari sendromu. *Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(16), 159–176.
- Oskay, N. (2019). Çağdaş sanat bağlamında mitolojik öğelerin günümüz tekstil sanatına etkisi: Türkiye örneği. *Proceedings Book*, 683.
- Renner, B. (2006). Curiosity about people: The development of a social curiosity measure in adults. *Journal of Personality Assessment*, 83(3), 305–316.
- Sternberg, R. J. (1986). A triangular theory of love. *Psychological Review*, 93(2), 119–135.
- TDK (2022) Türk Dil Kurumu Sözlükleri, <https://sozluk.gov.tr/>
- Tosun, O. (2021). Sandro Botticelli'nin “Venüs'ün Doğuşu” tablosu ve Joel-Peter Witkin'in “Yerin ve Göğün Tanrıları” fotoğrafının göstergebilimsel karşılaştırması. *Kurgu*, 29(1), 21–36.
- Tuna, E. (2018). Haset ve kıskançlığın tanımlanması ve klinik görünümü. *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*, 58(2), 1751–1767.
- Turgut, D. (2022). Molière'in oyunlarında aşk teması. *Molesto: Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, 5(2), 420–430.
- Uştuk, Ö. G. O. (2016). Aşk örüntüleri üzerine bir anlatı analizi. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 16(3), 59–70. <https://doi.org/10.18037/ausbd.390344>
- Williams, K. R. (2020). *The marriage of love and soul: Eros and Psyche in couples therapy* (Yüksek lisans tezi). Pacifica Graduate Institute.
- Wisniewska-Majchrzyk, M. (2012). *Introducing cultural studies*. Wydawnictwo Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego. 168.

Görsel Kaynaklar

- Görsel 1. Denis, M. (1908). *Psyche'nin Hikâyesi: Panel 1. Eros, Psyche'nin Güzelliğinden Etkilenir* [Tuval üzerine yağlıboya]. Web Gallery of Art. https://www.wga.hu/html_m/d/denis_m/psyche2.html
- Görsel 2. Boucher, F. (1744). *Ruh ve Sevginin Düğünü* [Tuval üzerine yağlıboya]. Artchive. <https://www.artchive.com/artwork/the-wedding-of-cupid-and-psyche-francois-boucher-1744/>
- Görsel 3. Raphael. (1517–1518). *Aşk Tanrısı ve Ruh'un Düğün Şöleni* [Fresk]. Web Gallery of Art. https://www.wga.hu/html_m/r/raphael/5roma/4a/05farnes.html
- Görsel 4. Schiavone, A. (yaklaşık 1540). *Ruh ve Sevginin Düğünü* [Ahşap üzerine yağlıboya]. The Metropolitan Museum of Art. <https://www.metmuseum.org/art/collection/search/437638>
- Görsel 5. Bigot, T. (1638–1642). *Aşk Tanrısı ve Ruh* [Tuval üzerine yağlıboya]. Museo Soumaya. https://artsandculture.google.com/asset/cupido-y-psiue-trophime-bigot/3QGyngkpW_xAHg
- Görsel 6. Reynolds, J. (1789). *Aşk Tanrısı ve Ruh* [Tuval üzerine yağlıboya]. Courtauld Gallery. <https://artsandculture.google.com/asset/cupid-and-psyche-joshua-reynolds/mgEqp-cPQChdMw>
- Görsel 7. Waterhouse, J. W. (1903). *Altın Kutuyu açan Pysche* [Tuval üzerine yağlıboya]. Özel koleksiyon. <https://www.artchive.com/artwork/psyche-opening-the-golden-box-john-william-waterhouse-1903/>
- Görsel 8: Jordaens, J. (yaklaşık 1652). *Psyche'in Olimpos'ta Ölümsüzlük Kupasını Alışı* [Tuval üzerine yağlıboya]. The Phoebus Foundation. Wikimedia Commons. https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Jacob_Jordaens_-_Psyche_receives_the_cup_of_immortality_on_the_Olympus.jpg
- Görsel 9. Bouguereau, W.-A. (1895). *Ruh'un Kaçırılması* [Tuval üzerine yağlıboya]. Özel koleksiyon. <https://artvee.com/dl/the-abduction-of-psyche/>
- Görsel 10. Goya, F. de. (1798–1805). *Aşk Alegorisi: Cupid ve Psyche* [Tuval üzerine yağlıboya]. Museu Nacional d'Art de Catalunya. <https://artsandculture.google.com/asset/allegory-of-love-cupid-and-psyche/WwE9WK44nrJhPg?hl=tr>